

5 Conclusies en aanbevelingen

Aansluiting tussen korte en lange termijn

Het mkb signaleert momenteel financieringsknelpunten mede omdat banken zich terugtrekken, terwijl alternatieve financiering niet snel genoeg in voldoende omvang beschikbaar is. Dit remt het voorzichtig ingezette economische herstel. Voldoende financiering voor het mkb is belangrijk voor groei en werkgelegenheid. Tegelijkertijd is het financieringsprobleem ook niet volledig oplosbaar. Een deel van het mkb staat er zowel conjunctureel als structureel slecht voor. Banken kunnen niet aan verliesfinanciering doen. En overheidsgaranties voor verliesfinanciering is een heilloze weg.

Op korte termijn kan compenserend beleid financieringsknelpunten verzachten. Een voorbeeld hiervan op EU-niveau is het recent geopende ECB-loket voor goedkope mkb-financiering; banken kunnen bij dit loket terecht op voorwaarde dat ze deze middelen doorlenen aan het mkb.

De Commissie SEA onderkent een mogelijke spanning tussen de korte en de lange termijn. Het langetermijndoel is een duurzaam financieel ecosysteem voor mkb-financiering met een betere balans tussen risicodragend vermogen en (bancaire) kredietverlening. Compenserend beleid, gericht op de korte termijn, mag het langetermijndoel niet frustreren. Het ligt daarom voor de hand om maatregelen gericht op de korte termijn van een horizonbepaling te voorzien.

Houd bij beleidsinzet rekening met mogelijk marktfalen

Het is aannemelijk dat de markt voor mkb-financiering last heeft van marktfalen. Daarbij gaat het voornamelijk om informatieknelpunten en ontbrekende markten vanwege te hoge transactiekosten. Tekortschietende eenduidige informatie over de financiële positie van individuele mkb-bedrijven werkt kostenverhogend, omdat alternatieve aanbieders (die geen relatie hebben met het mkb-bedrijf) dan een relatief hoge risicovergoeding moeten vragen. Mogelijk is er ook sprake van externe effecten, waardoor de beschikbaarheid van mkb-financiering achterblijft bij wat maatschappelijk wenselijk is. Dit laatste speelt vooral bij startende innovatieve bedrijven zonder bewezen track record.

Er zijn geen aanwijzingen dat mkb-financiering hinder ondervindt van marktmacht. Wel is het aannemelijk dat de marktstructuur in Nederland, met een hoge bancaire concentratiegraad, momenteel minder gunstig is voor mkb-financiering.

Als een mkb-bedrijf van zijn eigen bank geen krediet krijgt, dan zijn er maar weinig alternatieve (bancaire) aanbieders.

Marktfalen kan samenvallen met vraaguitval, met de kwetsbare positie van een deel van het mkb (vooral het micro- en kleinbedrijf) en met mogelijke beperkingen aan de aanbodzijde. De scenario's van DNB laten zien dat het geen uitgemaakte zaak is dat het Nederlandse bankwezen bij groeiherstel de toenemende financieringsbehoefte van het bedrijfsleven (waaronder het mkb) kan accommoderen.

Het is niet goed mogelijk om het relatieve gewicht van de verschillende puzzelstukjes te benoemen. Veel is ook nog onduidelijk. Bij mkb-financiering lijkt wel sprake te zijn van een opeenstapeling van verschillende knelpunten. Dit speelt niet alleen in Nederland, maar bijvoorbeeld ook in de VS (zie kadertekst in paragraaf 4.2 en bijlage 1).

De verschillende knelpunten en hun onderlinge samenhang vragen om actie op meerdere, verschillende terreinen. Bij de noodzakelijke beleidsinzet is van belang om verschil te maken tussen wat de overheid kan doen en wat andere partijen (Europese financiering, institutionele beleggers, andere financiers, het mkb zelf) kunnen bijdragen.

Het doorbreken van informatieknel punten

- Verlaag de kosten van ontbrekende informatie; hiervoor staan verschillende wegen open. Het beter gebruikmaken van de Standard Business Reporting (SBR) is nuttig en nodig, maar nog niet voldoende. Er zijn twee voor de hand liggende aanvullingen. Een aanvulling (top-down) is het instellen van een centraal kredietregister. Dit zou een overheidstaak kunnen zijn. Een alternatieve bottom-up benadering is het tot wasdom laten komen van een markt voor risicobeoordelingen. Nader onderzoek moet uitwijzen wat voor Nederland het best zal werken en/of wat het snelst resultaat oplevert.
- Maak een structurele voorziening voor de informatievoorziening over het Nederlandse mkb in de volle breedte (financiering, werkgelegenheid, innovatie, vergelijking met mkb in andere landen). De overheid hoeft dit niet zelf te doen. Subsidiëring vanuit de overheid ligt wel voor de hand.
- Zorg voor een goed toegankelijke vraagbaak voor het mkb op het gebied van financiering en overheidsfaciliteiten. De overheid kan hier samenwerken met private initiatieven.

- Zorg voor toegankelijke vormen van leven-lang-leren voor mkb-ondernemers. De overheid hoeft dit niet te organiseren, maar kan wel faciliteren dat vraag- en aanbod elkaar beter weten te vinden.

Bancaire kredietverlening

- Het aanmoedigen van nieuwe bancaire toetreders op het gebied van mkb-kredietverlening.
- Het bevorderen van sterke bankbalansen. Dit zal in belangrijke mate plaatsvinden in de context van de Europese bankenunie.
- Het voorkomen dat de regels van Bazel III onbedoeld nadelig uitpakken voor de kredietverlening door Nederlandse systeembanken aan het Nederlandse mkb.
- Prudentieel toezicht kan helpen voorkomen dat er in goede tijden te gemakkelijk mkb-financiering beschikbaar wordt gesteld, waardoor banken in slechte tijden extra voorzichtig moeten zijn.

Alternatieve financiering

- Marktfalen kan deels via collectieve actie opgelost worden zonder dat de overheid daar een blijvende rol in hoeft te spelen. Dat geldt vooral voor de verschillende alternatieve financieringsvormen voor het grotere mkb. Voor een deel lijkt ook sprake te zijn van een opeenstapeling van knelpunten bij het micro- en innovatief (startend) kleinbedrijf die niet goed op een marktconforme manier kunnen worden opgelost. Als inderdaad sprake is van permanente financieringsknelpunten, dan kan dat permanente overheidsfaciliteiten rechtvaardigen, zoals de BMKB en het stimuleren van participatiefondsen. Daarbij is van belang dat de overheid de risicobeoordeling aan gespecialiseerde partijen overlaat.
- Het aanmoedigen van alternatieve aanbieders, zoals op het gebied van crowdfunding en kredietunies. Regelgeving moet proportioneel zijn aan het risico en rekening houden met de mogelijkheden van effectieve onderlinge controle.
- Het aanmoedigen van de beschikbaarheid van risicodragend kapitaal (eigen vermogen, achtergestelde leningen) voor onder andere de versterking van buffers en de financiering van werkkapitaal aan het mkb. In afwachting van de institutionalisering van de NII kan de overheid het voortouw nemen in het proces om een fonds voor achtergestelde leningen van de grond te krijgen.
- Het wegnemen van onnodige drempels voor mkb-financiering op de openbare kapitaalmarkt. Breng in kaart wat de grootste knelpunten zijn (kosten, regelgeving, ontbrekende informatie) en ontwikkel daar beleid voor.
- Het bevorderen dat institutionele beleggers bereid zijn om op vrijwillige basis tegen een passende vergoeding risicodragend vermogen te financieren. Het NII-initiatief is een belangrijke stap in de goede richting. Om dit logistiek mogelijk

te maken, moeten knelpunten op het gebied van securitisatie van mkb-leningen weggenomen worden. Evenzo is van belang dat nieuwe regels niet onnodig nadelig uitwerken voor de mogelijkheden van verzekeraars en pensioenfondsen om het mkb van financiering te voorzien.

- Institutionele beleggers kunnen belang hebben bij beperkte garanties en/of risicodeling. Hier ligt een afruil met de vraag of het risico voldoende kan worden doorberekend in de prijs en/of kan worden verlaagd via publiek toegankelijke betrouwbare kredietwaardigheidsinformatie. Ook is het de vraag of de overheid deze garanties moet afgeven of dat het mkb zelf een vorm van onderlinge risicodeling organiseert. Om op de korte termijn voldoende vooruitgang te kunnen boeken, zou de overheid tijdelijk garanties kunnen afgeven die worden uitgefaseerd als marktconforme alternatieven tot wasdom zijn gekomen.